

Är det privata politiskt? Barnfri i ett barnvänligt samhälle

KRISTINA ENGWALL & HELEN PETERSON

"Barnen är framtiden!" Svensk politik strävar efter ett "barnvänligt samhälle" där yrkesliv och föräldraskap ska kunna kombineras. Hur upplevs detta av den som väljer att vara barnfri? Om barn ses som ett bidrag till framtidens nation vad tillför då barnfria samhället?

Genom att skaffa barn bidrar man inte bara till släktens utan också samhällets fortlevnad. Att skaffa barn kan således vara förenat med samhällsansvar. En sådan argumentation lyser dock med sin frånvaro när individer intervjuas om varför de vill ha barn (Bergnéhr 2009). Beslut och val rörande familjebildning förläggs vanligtvis till den privata sfären – oavsett om det handlar om att skaffa barn eller välja bort barn. Trots det vet vi att det omgivande samhället påverkar. Till exempel sätter

familjepolitiken upp vissa ramar. Bland annat har den så kallade snabbhetspremien fått betydelse för när andra barnet föds (Andersson 2002, Roman och Peterson 2011).¹ Låg nativitet har även tidvis konstruerats som ett allvarligt samhällsproblem. Den samhälleliga aspekten framträder också när frivillig barnlöshet fördöms i media och i synnerhet på internet (Peterson och Fjell 2010).

Den här artikeln syftar till att sätta in frivillig barnlöshet/barnfrihet i en samhällelig

Kristina Engwall, docent, Institutet för Framtidsstudier
Helen Peterson, fil.dr., Linköpings universitet

1 "Snabbhetspremie" infördes 1980 och innebär att föräldrar behåller sin föräldrapenning från förra föräldraledigheten om nästa barn föds inom 24 månader.

kontext.² Med den samhälleliga kontexten menar vi offentliga normer och regleringar som i dagens Sverige utgör premisser för intima relationer och familjebildning. Den övergripande samhälleliga utgångspunkten är att både kvinnor och män ska kunna förena föräldraskap och yrkesliv, vilket föranleder oss att tala om vårt samhälle såsom barnvänligt. Sverige vill gärna framstå som just ett "barnvänligt samhälle" (Ds 2001), vilket syns i förmåner som betald föräldraledighet, ersättning för vård av sjukt barn, gratis barnhälsovård och en god offentlig barnomsorg. Det finns en tydlig politisk ambition att försöka underlätta kombinationen yrkesarbete och föräldraskap samt att fördela kostnaderna för barn mellan dem som har barn och dem som inte har. Barnen ses som framtidsbärare vilket motiverar ekonomiska satsningar på barn och det finns en bred politisk enighet om detta (Söderlind och Engwall 2008). Att inves-

2 Ibland tar frivilligt barnlösa själva avstånd från beteckningen frivillig barnlöshet eftersom den kan uppfattas implicera att något saknas i livet (Bartlett 1994, Dykstra och Hagestad 2007). De föredrar istället att kalla sig 'barnfria'. En av våra informanter uttryckte sig på följande sätt när hon fick frågan om vad hon själv kallade sig: "Frivilligt barnlös skulle jag aldrig säga utan det är barnfri. Nej. För barnlös uttrycker en avsaknad. Jag är fri från den bördan" (intervju 4). 'Frivilligt' i samband med barnlöshet kan också vara problematiskt då barnfrihet ofta upplevs som resultatet av en komplex situation och utsträckt process snarare än ett val med två tydliga och entydiga alternativ (Ramsay och Letherby 2006, Wood och Newton 2006). I artikeln använder vi uttrycket 'frivilligt barnlös' synonymt med begreppet 'barnfri' då 'frivilligt barnlös' trots allt är ett etablerat begrepp.

tera i barnen är att skapa förutsättningar för goda och välartade medborgare i framtiden (jfr Hendrick 2003).

Hur resonerar barnfria om villkoren för föräldrar respektive dem själva i ett barnvänligt samhälle? Finns det ett "vi" och "dom" tänkande? Är frivilligt barnlös en politisk position i Sverige i så måtto att de frivilligt barnlösa explicit positionerar sig i motsatsförhållande till föräldrar? I artikeln diskuterar vi den här politiska aspekten av barnfrihet utifrån tre områden som aktualiserades i våra intervjuer med frivilligt barnlösa kvinnor och män. Det ena området handlar om föräldrars och barnfrias villkor på arbetsmarknaden, det andra om hur kostnader för barn ska finansieras och det tredje om de barnfrias samhällsansvar.

För att kunna komma åt vad som kan betraktas som typiskt för frivillig barnlöshet i ett barnvänligt samhälle, kontrasterar vi våra resultat med forskning om barnfrihet i samhällen som inte på samma sätt kan betecknas som barnvänliga, t.ex. USA och Italien. Under de senaste åren har de frivilligt barnlösa ökat dramatiskt i några europeiska länder. Prognoser för exempelvis Italien pekar på 25 procents barnlöshet för kvinnor födda 1975, men också länder som Storbritannien och Tyskland har liknande siffror (Sobotka 2004). Flera studier visar att kvinnors yrkesorientering varit ett betydelsefullt motiv för barnfrihet vilket är logiskt i länder där barnomsorg och yrkesarbete är svåra att kombinera. I ett barnvänligt land torde det se annorlunda ut.

Den frivilliga barnlösheten antas enligt prognoser från SCB inte öka i Sverige, men inte heller minska, vilket man kanske skulle kunna anta i ett barnvänligt samhälle.

Majoriteten kvinnor och män får barn i Sverige vilket bidrar till att förväntningarna på att alla ska vilja bli föräldrar är höga. Av kvinnor födda 1980 antas 15 procent förbli barnlösa (både frivilligt och ofrivilligt barnlösa ingår i den uppskattningen). Denna siffra kan jämföras med den generation kvinnor som precis lämnat fertil ålder där barnlösheten nådde 14 procent. SCB uppskattar den frivilliga barnlösheten till cirka 5 procent (Persson 2010).

Metod och material

Artikeln bygger på intervjuer med trettio svenska barnfria kvinnor och sex män. Kvinnorna och männen har nåtts genom bekantas bekanta, genom att de varit aktiva på nätet – bland annat i ett nätverk för frivilligt barnlösa – och några har själva kontaktat oss då de hört talas om våra studier. Männen är färre än kvinnorna i den här studien, men finns ändå representerade, vilket inte är helt vanligt inom detta forskningsfält. I tidigare forskning har skillnader mellan kvinnors och mäns motiv för barnfrihet lyfts fram (Houseknecht 1987: 378). De här könsskillnaderna har tolkats avspegla skillnader i vad som varit socialt accepterat att säga för kvinnor och män, snarare än en faktisk skillnad i motiv. De barnfria män och kvinnor som vi intervjuat anger ungefär samma motiv till sin barnfrihet, vilket kan vittna om större möjligheter idag för kvinnor att öppet deklarerat sina skäl till barnfrihet. I den här artikeln står inte heller skillnader mellan kvinnorna och männen i centrum. Istället är det mönster som framträder i

intervjuerna med kvinnorna och männen som uppmärksammas.

Informanterna har intervjuats för två olika projekt om frivillig barnlöshet i Sverige. Projekten är fristående från varandra och vi som skriver denna text ansvarar för var sitt projekt.³ De två projekten hade dock liknande syften och frågeställningar. En kvalitativ, explorativ ansats utmärkte båda projekten då tidigare svensk forskning på området saknats. Den största skillnaden mellan projekten rörde urvalet och den empiriska datainsamlingen. Medan det ena projektet enbart fokuserade kvinnor omfattade det andra både kvinnor och män. I detta projekt fanns också en avsikt att intervju kvinnor i två generationer.

Helen Peterson har intervjuat 21 barnfria kvinnor (intervjuer med kvinna 1-21) i åldrarna 29 till 54 år. Nio var singlar, en var gift, sju var sambo och fyra var särbos. Alla kvinnor var heterosexuella. Kristina Engwall har intervjuat nio svenska barnfria kvinnor (intervjuer med kvinna 22-30) och sex män (intervjuer med man 1-6). Fem av kvinnorna var singlar vid intervjutillfället, två var sambo, en var gift och en var särbo. Samtliga kvinnor var heterosexuella. Fyra av kvinnorna var i 30-40-års åldern, en i femtioårsåldern och fyra i sextioårsåldern. Fem av männen var mellan trettio och fyrtio år och var heterosexuella och samboende med kvinnor. Den sjuätte mannen var drygt femtio år, homosexuell, och levde i registrerat partnerskap. Alla utom en av våra informanter bodde i större tätorter. Spridningen var stor vad gäller utbild-

3 Båda projekten är finansierade av FAS.

ning och yrke. Våra informanter arbetade exempelvis som läkare, konstnär, ingenjör, behandlingsassistent, ekonomichef, förskollärare, logoped och sjuksköterska.

Av våra 33 muntliga intervjuer spelades alla utom en in och transkriberades. Vissa intervjuer genomfördes som telefonintervjuer. Tre av kvinnorna besvarade intervjufrågorna skriftligen. De muntliga intervjuerna var semi-strukturerade till sin karaktär vilket här innebär att detaljerade intervjuguiden inte användes. Istället uppmanades informanterna att berätta om sina erfarenheter inom vissa på förhand bestämda övergripande teman: motiv till beslutet att förbli barnfri; omgivningens bemötande; relationer till partner, vänner, arbetskamrater; föräldrars och barns plats i samhället; preventivmedel och sterilisering samt betydelsen av moderskap/faderskap för en identitet som kvinna/man. Den största skillnaden mellan intervjuguiderna som användes i de två projekten, av betydelse för den här artikeln, är att bara en av guiderna omfattade frågan om den svenska, barnvänliga politiken. I den andra studien fanns en mer allmän fråga om de samhälleliga förutsättningarna för barnfria respektive föräldrar. Svaren på den frågan kom emellertid främst att handla om kulturella föreställningar snarare än ekonomiska och politiska förutsättningar. Det här har fått betydelse då analysen på det området i artikeln framförallt bygger på material från den ena studien.

Även om vi av forskningsetiska skäl inte har tagit del av varandras transkriberade intervjumaterial har vi tillsammans arbetat fram tolkningarna som ligger till grund för den här artikeln. Redan kort efter att

intervjuerna genomförts började vi diskutera våra resultat tillsammans och gemensamma mönster framträdde. De mönster och tolkningar som redovisas i den här artikeln växte således fram i ett nära samarbete mellan författarna.

Våra kvalitativa studier bygger på ett synsätt där en självdefinierad barnlöshet respekteras. En återkommande kritik mot den här typen av forskning är att berättelserna om frivillig barnlöshet är tillrättalagda av de barnfria själva för att de inte ska framstå som misslyckade eller som offer. Underförstått skulle informanterna enligt detta resonemang snarare vara barnlösa än barnfria (Fjell 2008). Vår utgångspunkt är dock att informanternas barnlöshet är självvald. Frågan är också hur vi som forskare skulle kunna verifiera eller falsifiera våra informanternas utsagor och på vilka grunder vi skulle kunna säga att han eller hon egentligen inte är barnfri utan barnlös (Park 2005).

Samtidigt är utgångspunkten att informanternas berättelser ska förstås i relation till en samhälleligt specifik kontext och sociala och kulturella normer. Vi strävar därför i våra analyser efter att nå utöver den enskilda individens berättelse och istället söka efter de ramar som begränsar berättelserna om att leva som frivilligt barnlös. För att ytterligare kunna synliggöra den samhälleliga kontexten, hänvisar vi även till en annan typ av empiriskt material bestående av tidningsartiklar publicerade mellan 1980 och 2009 på temat barnlöshet. Den studien och det materialet finns redovisat på annat håll (Peterson och Fjell 2010). I den här artikeln används materialet endast selektivt. Främst är det läsar-

kommentarer till artiklarna som citeras för att belysa attityder och debatter som våra intervjupersoner berättade att de konfronterats med.

Föräldrars och barnfrias villkor på arbetsmarknaden

Vi har på annat håll beskrivit det barnfria beslutet som ett privat beslut grundat på avsaknad av barnlängtan (Peterson och Engwall 2010). Centralt för resonemangen i den här artikeln är istället vår utgångspunkt att ett barnfritt liv också påverkas av det omgivande samhället. Många gånger framhålls dåliga samhälleliga förutsättningar för att förena yrkesarbete och föräldraskap som en orsak till låg nativitet och barnfrihet. De tidigaste studierna av frivillig barnlöshet uppmärksammade att barnfria kvinnor valt att utbilda sig och göra yrkesmässig karriär istället för att skaffa barn och lämna arbetsmarknaden under ett flertal år (Houseknecht 1987: 380-381; Movius 1976; Veevers 1979: 9). Men också betydligt senare studier lyfter fram samma resonemang. Tanturri och Mencarini (2008) konstaterar att italienska barnfria kvinnor tycker att italienska staten kompenserar kostnader för barn alltför lite. Författarna har också frågat kvinnor utan barn vilka samhälleliga åtgärder som skulle kunna få kvinnorna att ändra sitt beslut om barn och där toppar betald "mödrapenning" samt billiga daghem med generösa öppettider. En annan studie konstaterar att om ett samhälle värderar föräldraskap lågt både som aktivitet och identitet och inte ger stöd för kostnader förenade med barn, kan

individens beslut att inte skaffa barn bli lättare (McAllister och Clarke 2000: 234).

Valet mellan föräldraskap och en karriär i arbetslivet har beskrivits som aktuellt framförallt för kvinnor, då de har haft och fortfarande ofta har huvudansvaret för hushållsarbete och barnomsorg i hemmet. Enligt vissa forskningsresultat har kvinnor därför mer eller mindre blivit tvungna att välja bort föräldraskapet om de varit intresserade av att satsa på en yrkesmässig karriär (Koropecykj-Cox och Pendell 2007: 900; Mulder 2003: 295). Deras möjligheter att samtidigt vara både mamma och förvärvsarbetare har förklarats vara kraftigt begränsade, inte bara rent praktiskt utan också socialt och kulturellt (Kemkes-Grotenthaler 2003: 214; Tanturri och Mencarini 2008: 56). Frivillig barnlöshet framställs således som ett nödvändigt medel för att nå målet; en yrkeskarriär (Park 2005: 391). Men valet att som kvinna välja yrkesmässiga satsningar före moderskap har ett pris. Forskning från USA och Storbritannien visar hur frivilligt barnlösa kvinnor blir ifrågasatta och marginaliserade och tillskrivs negativa attribut såsom självupptagna, kalla, okvinnliga och materialistiska (Gillespie 2000, Letherby 1994, Morell 1994, Ramsay och Letherby 2006).

Men den bild som tecknas i äldre och internationell forskning av en traditionell familjeförsörjarnorm enligt ovan överensstämmer inte med nutida svenska förhållanden. Sverige präglas av en tvåförsörjarnorm, där mödrar förväntas yrkesarbeta och fäder antas dela omsorgsansvaret för barn. I Sverige finns dessutom ett starkt samband mellan fast arbete och barnafödande. Flera studier har påtalat relationen

mellan fast anställning och viljan att skaffa barn för kvinnors del (SCB 1998, 2001). Osäkra arbetsmarknadsförhållanden får svenska kvinnor att skjuta upp barnafödande, medan fast förankring på arbetsmarknaden ger goda förutsättningar för att vilja skaffa barn.

Barnvänlig eller föräldravänlig arbetsmarknad?

Till skillnad från de ovan nämnda internationella studierna, framkom inga politiska åtgärder som skulle kunna få de kvinnor och män som vi har intervjuat att omprioritera sina beslut att inte skaffa barn. Den politiska ambitionen och retoriken att underlätta kombinationen yrkesarbete och föräldraskap tycks därmed även öppna möjligheter för en faktisk valsituation mellan att skaffa barn eller inte.

Endast en av informanterna nämnde avvägningar rörande en professionell yrkeskarriär som ett avgörande eller ensamt motiv för sin barnfrihet. Kvinnan ifråga valde också att uttryckligen positionera sig mot den traditionella bilden av hemmafrun när hon svarade på frågan om vad det viktigaste i hennes liv var:

Mitt jobb. Jag är lite karriärist faktiskt. Jag tycker att jobbet är viktigt. Jag förväntar mig inte att alla ska tycka det. Men för mig är det viktigt. Jag vet folk som vill vara hemmafruar. 'Vadå hemmafruar? Ska ni stå vid spisen och laga mat hela dagarna? Hur ska ni bli stimulerade intellektuellt?' liksom. 'Oh, shit, vad tråkigt!'. Det låter väldigt

intelligensbefriat faktiskt. Jag hade inte stått ut. (intervju 11)

En del av informanterna tog däremot explicit avstånd från förklaringar som anknöt till yrkeslivet. En kvinna sade: "Arbetet är nummer ett i mitt liv. Intressant, givande, stimulerande, meningsfullt. Men nej, jag har aldrig kopplat ihop frånvaron av längtan efter barn med mina ambitioner i yrkeslivet" (intervju 20).

Yrkeslivets krav beskrevs således inte som ett motiv till barnfriheten. Däremot förekom hänvisningar till yrkeslivet när de barnfria positionerade sig mot föräldrar i samhället. I berättelserna om fördelarna med ett barnlöst liv fungerade de ofta stressade föräldrarna i de frivilligt barnlösa omgivning som avskräckande exempel, vilka de positionerade sig själva emot: "Jag har ett väldigt roligt jobb och det kräver en del. Det inser man när man pratar med folk som jobbar på samma avdelning, att det är svårt med barn" (intervju 15). De här observationerna blir bekräftelser på att de gjort rätt när de valt att inte skaffa barn. Tidigare forskning har visat hur frivilligt barnlösa är selektiva i sina observationer av hur föräldrars liv ter sig och inte sällan väljer ut de mest negativa erfarenheterna (Marshall 1993).

Mödrars (och fäders) svårigheter med att kombinera föräldraskap och arbetsliv har återkommande framhållits av forskare (Roman och Peterson 2011). Callans (1986) studie visade att barnlösa kvinnor betraktar föräldraskapet som mer problematiskt i relation till yrkeslivet än vad mödrar eller kvinnor som vill ha barn gör. De frivilligt barnlösa i den studien hade också traditio-

nella uppfattningar om mödrar som yrkesarbetade, bland annat att det var fel av dem att yrkesarbeta medan barnet var litet. De frivilligt barnlösa tog detta som ett tecken på att kvinnorna inte fann någon tillfredsställelse i att vara mödrar (Callan 1986: 269).

Svårigheterna för föräldrar att i vardagslivet lyckas kombinera föräldraskap och yrkesarbete hade ibland direkt inverkan på de barnfrias arbetssituation. Flera av informanterna konstaterade att de i arbetslivet fick fler frågor om att arbeta obekvämt arbetstid än småbarnsföräldrar. Detta accepterades i stor utsträckning då de menade att de inte har lika många förpliktelser och att de därför kan arbeta extra vid behov på ett annat sätt än de som har barn. Genom att vara flexibel med arbetstider och semester kunde de också få andra förmaner såsom ob-tillägg och extra ledig tid (intervju 26 och 30).

Någon av informanterna reagerade dock, trots sin förståelse för föräldrarnas situation, på den underliggande andemeningen att barnfria inte förväntas ha något privatliv (intervju 22). Oförståelsen från kollegor upplevdes som ännu större för en av de barnfria kvinnorna som var singel:

Jag är singel dessutom, jag har inga barn... och då har jag två saker emot mig som gör att jag alltid är den som får göra jobbet. För att jag behöver... 'Du behöver inte gå nu'. Det är inte uttalat. Men det är så här att: 'Ja, men nu går jag. Jag måste hämta på dagis. Nu går jag. Jag måste det'. 'Men kunden väntar ju?' eller: 'Bokslutet ska ju vara klart?' 'Nej, jag kan inte komma idag för jag vabbar'. Men det måste ju vara klart. Så

då blir det jag som får sitta och det blir ju väldigt svårt... Nu har jag ingen i min grupp som har små barn heller så det funkar ju men tidigare har man råkat ut för sånt eller kollegor som sticker då när 'Ja, men jag måste hämta barn på dagis' eller: 'Nu är det skolavslutning' eller: 'Nu är det sportlov'. 'Jaha' liksom. (intervju 3)

En annan kvinna förklarade: "Det är inget konstigt alls om en mamma eller en pappa rusar iväg klockan fyra för att de måste hämta från dagis. Men om jag skulle strosa iväg för att jag har ett åtagande... 'Vad ska du göra det för? Du har väl inget liv ändå?'" (intervju 22). En man talade om samma oförståelse i samband med längre ledigheter:

Det är ju väldigt accepterat att typ vara... att vara borta från jobbet i samband med barn, vilket är jättebra, men om man då kanske väljer att inte skaffa barn men ändå känner att man vill göra någonting stort så är det oerhört mycket svårare att få en acceptans. Det finns inte inbyggt. (intervju man 6)

Det fanns också ett missnöje med att föräldrar använde sina barn som anledning för att sluta tidigare, komma senare och inte gå på möten. En man säger:

Jag har inget emot att min skatt går till att främja sådana saker och stödja de som väljer att skaffa barn. Men jag tycker samtidigt att det är lite synd att det samtidigt går att missbruka. Det finns folk som gör det av taktiska skäl ibland. Om man säger... Nu när det har varit lågkonjunktur till exempel så är det av någon lustig anledning många

på jobbet, på mitt jobb, som har gått på pap-paledighet. (intervju man 5)

Några retade sig på vårdnadsbidraget. Andra var sura över att arbetsgivaren inte kunde neka till föräldraledighet, vilket utnyttjades av arbetskamrater som inte beviljades semester och istället begärde föräldraledighet. Vissa ifrågasatte rätten att arbeta deltid då barnen är under sju år:

Man kan ha helt andra anledningar och vilja gå ner i arbetstid och som det här... är det Nacka som har eller håller på att införa det här att man ska få pengar för att vara hemma med sina egna barn... Det kan jag tycka så här... Ja det är väl i och för sig bra men då måste man också kunna få pengar för att vara hemma och renovera sitt hus eller skriva en roman eller liksom vad det nu är man vill göra. (intervju 23)

Informanterna beskriver alltså sina yrkesliv som intressanta, givande och roliga, men inte som ett motiv för att vara barnfri. Däremot kan de se att föräldrar har svårt att få ihop småbarnsliv med yrkesliv. I arbetslivet medför denna konflikt att de barnfria kan känna att de förväntas underlätta för föräldrar. Denna förväntan leder ibland till irritation över föräldrars tolkningsföreträde och bristen på respekt för barnfrias fritid och privatliv.

Free-riders eller ekonomiskt utnyttjade?

I ett "barnvänligt samhälle" satsas offentliga resurser på barn och barnfamiljer. Med

ett instrumentellt synsätt lönar det sig att investera i barn för att de sedan ska växa upp till goda, välutbildade medborgare som tar ansvar för samhället. Det är ett gångbart och vanligt argument i politiken att satsa på barnen för att skörda i framtiden. Ytterligare ett argument i linje med detta är att samtliga samhällsmedlemmar har nytta av satsningar på barn eftersom barnen i framtiden kommer att bli de nya skattebetalarna och den nya arbetskraften (för en kritik av detta synsätt se Lister 2006).

Samhälleliga satsningar på barn berör således frågor om vem som ska betala för barnen liksom hur fördelningen ska göras mellan stat och föräldrar. Det finns ett flertal argument varför kostnader för barn bör delas mellan föräldrar och icke-föräldrar. Det kan exempelvis ses som ett uttryck för solidaritet eller som ett sätt att hålla nere barnfattigdomen. Ytterligare skäl är kom-pensation till föräldrar för de extra kostnader barn medför och att barns överlevnad gynnar samhället i stort (Bennett 2006).

Men vår samtids fokusering på det symboliska barnet har också kritiserats. I ett queerteoretiskt inlägg är Edelman (2004: 11) kritisk till satsningarna på det framtida barnet som ska åtnjuta rättigheter och möjligheter eftersom dessa begränsar de nu levandes resurser och frihet. Han talar om en "reproduktiv futurism". Konsekvenserna av hans kritik blir då "no future"; att leva här och nu utan hänsynstaganden till framtiden.

I debatten om samhällsekonomi i relation till barnfria framträder oftast två perspektiv. Å ena sidan anser vissa barnfria att de finansierar andra barns uppväxt, vilket

de tolkar som stöd och subventionering till en "livsstil". Detta perspektiv präglas av att föräldrar borde bidra mer till sina barns kostnader, eftersom livsstilsval vanligtvis bekostas av individen själv. Å andra sidan växer andras barn upp och bidrar till de barnfrias välfärd som äldre, vilket skulle kunna tolkas som att de barnfria är "free riders" och profiterar på andras investeringar (Scheiwe 2003, Taylor 2003).

De olika perspektiven framträder i huvudsak på nätet. I USA florerar hätska diskussioner på internet om hur kostnaderna för barn ska delas upp. På barnfriororganisationers hemsidor uttrycks stor ilska över att barnfria tvingas finansiera andras livsstil, det vill säga valet att bli förälder (Fjell 2009). De amerikanska hemsidorna präglas enligt Fjell (2009) av en rå ton där föräldrar ofta omnämns i nedsättande jargong och där det finns en ambition att skilja mellan "oss" och "de andra". Intresseorganisationerna för barnfrihet är starka i USA och det finns ett identitetsbygge runt att vara just barnfri. I Sverige tar inte de barnfria lika stort utrymme i samhällsdebatten. Hittills har det inte heller funnits några särskilda hemsidor för barnfria på svenska, med undantag av den som startades 2008.⁴

Diskussioner mellan barnfria och de som försvarar föräldraskapet förekommer emellertid – till exempel i kommentarerna till artiklar i media om frivillig barnlöshet (Peterson och Fjell 2010). I den ibland heta diskussionen är dock inläggen om just ekonomiska aspekter få. Exempelvis berörde endast en av de över 50 kommentarerna

som skrevs till artikeln "Utan barn – ett nytt sätt att leva" (*Stockholm City* 2008-10-02) ekonomiska aspekter. I den här kommentaren framgår inte heller mot vilken grupp som kritiken egentligen riktas – de barnfria eller föräldrarna: "Det börjar väl bli dags att folk får betala för sig själva... Bidrar man inte till samhället, får man klara sig själv...". En av de 235 läsarkommentarerna till artikeln "Mamman som varnar för barn" (*SvD* 2008-04-17) riktas till de andra kommentarerna där föräldraskapet försvaras: "Sluta skylta med er 'familjelycka' inför de som inte valt samma livsstil och som pröjsar för ert kalas (föräldraledigt och annan lyx)". Bland de 73 kommentarerna till artikeln "40 skäl att inte skaffa barn" (*SvD* 2008-04-01) blir beslutet att inte skaffa barn kallat "omoraliskt" och de frivilligt barnlösa beskylls för att "parasitera" på de som skaffar barn och därigenom bidrar till "fortplantningen". I en kommentar som svarar på kritiken refereras till hur barnfria ("vi parasiter") "saknar drift att föröka oss" och: "Istället ger parasiterna ekonomiskt bistånd till er kaniner så att ni kan fortplanta er desto mer".

Rättvis fördelningspolitik men orättvisa attityder?

Men vad tycker de barnfria som vi mött om de stora resurser som satsas på barn och deras familjer? Upplever de satsningarna som orättvisa?

Bland informanterna fanns förståelse och respekt för de ekonomiska uppofteringar föräldrar gör för sina barn och det fanns en acceptans för att via skatten bidra

4 www.barnfri.se

till barnfamiljerna. Flera av informanterna underströk att det kostar att ha barn och att barnbidraget inte täcker kostnaderna (intervju 25 och man 1). Det ansågs orimligt att föräldrarna själva skulle betala för till exempel skolgång: "Det enda man kan göra då är att alla betalar sina egna kostnader och det kommer ju folk inte att ha råd med. Det tror jag inte om de ska betala skola och utbildning. Vad det nu verkligen kostar då för sina egna barn... det kommer aldrig att fungera" (intervju man 2). I en studie från Storbritannien visade barnfria också ett stöd för skattesystemet och de pekade särskilt ut utbildning som ett viktigt område att bidra till. Däremot ställde de sig mer skeptiska till att stödja fattiga familjer eller familjer med många barn. I dessa fall tyckte de att föräldrarna visat sig oansvariga (McAllister och Clarke 1998).

Några av de svenska informanterna menade att skatterna i Sverige över lag är för höga och för många, men i och med att vi har det system vi har så kunde de acceptera att betala skatt till barnen (intervju 22 och 23). En kvinna som tagit del av de amerikanska barnfridiskussionerna på internet sa:

När jag var med i de här amerikanska eller engelska chattgrupperna var det någonting som folk var väldigt upprörda över. 'Åh, jag ska betala skatt'. Fast jag tycker 'so what?' det är mina syskonbarn som jag betalar skatt för. Det är de som kommer att jobba på långvården när jag hamnar där, som jag ska betala skatt för. Andra människor betalar skatt för min utbildning till exempel. (intervju 30)

En annan kvinna hävdade att hon gärna betalar skatt till andras barn eftersom det kommer henne till godo senare – som någon slags "förskottsbetalning". Däremot var hon kritisk till att hon sågs som en "free-rider" eller "gratispassagerare":

Det jag inte accepterar är att jag anses som tärande bara för att jag inte har skaffat barn... [...] Jag har väl aldrig varit utsatt för nån som personligen har sagt till mig att jag var en jävla parasit, men jag vet att den uppfattningen förekommer. Det ser man i olika diskussionsforum och så vidare... att man är en parasit om man inte skaffar barn ... för att alla måste hjälpa till och så vidare. Det tycker jag är fel. (intervju 22)

I likhet med kvinnan ovan har få barnfria träffat någon som direkt säger till dem att de profiterar på samhället genom att inte föda barn, men de känner till argumenten från andra mer anonyma debatter. En av männen sa:

Jag läste någon blogg på internet här om folk som... Det var någon som var riktigt upprörd, förbannad, på folk som inte skaffade barn och tyckte att vi bara sög ut det gottigaste av samhället och inte bidrog med någonting alls överhuvudtaget. [...] Så ser väl inte jag det. Jag ser det tvärtom. Vi kostar ingenting. Vi betalar bara skatt. (intervju man 2)

Flera av informanterna underströk att de är välavlönade och därför betalar mycket skatt: "Jag jobbar väldigt mycket, jag betalar en sjujäcklar massa skatt som går till barnbidrag och sånt där" (intervju 3). En av

männerna var inne på samma tema: "Alltså jag är sällan sjuk, jag är inte sjukskriven och inte hon heller och vi har inga barn så vi tänkte vi... Vi måste ju vara drömmedborgare egentligen som bara öser in pengar till staten (skratt)" (intervju man 2). Genom att understryka sina höga inkomster som således också genererar mycket skatt motsatte de sig extra mycket att betraktas som "tärande". Argumenten att de betalade mycket skatt samtidigt som de inte tog del av några bidrag såsom föräldrapening, vab⁵ m.m. är ett direkt motangrepp mot föräldrar som hävdar att barnfria inte bidrar till samhället, samtidigt som de själva tar del av offentligt finansierade bidrag till föräldrar.

Det svenska systemet där alla bidrar till barn via skatten tycks vara väl etablerat. Själva motiverade en del av de barnfria sin vilja att bidra i termer av solidaritet eller vikten av ett barnperspektiv i samhället (intervju 25, 27 och 29). Andra förklarade sin inställning utifrån politisk ideologi (intervju 27 och ≠ man 4). Trots de positiva attityderna efterlyste en del en diskussion om hur de samhälleliga resurserna används. Flera nämnde pensionärer som en kategori i behov av mer resurser (intervju 22 och man 2). En kvinna förde fram att hon saknade en politisk diskussion om de bidrag som ges till föräldrar. Hon reagerade också på att det är accepterat och fullt möjligt att öppet diskutera hur man kan trixa hit och dit med föräldradagarna så att de räcker så länge som möjligt samtidigt "som folk

5 "Värd av barn". Ersättning från Försäkringskassan för utebliven arbetsinkomst då barnet är sjukt och vårdas hemma.

rynkar på näsan och fnyser åt a-kassan eller socialbidrag" (intervju 24).

Jämfört med de hätska diskussioner som förekommer på internet i främst USA där barnfria inte vill finansiera andras barn verkar den svenska familjepolitiken och skatterna vara en marginell fråga för barnfria i Sverige. Attitydskillnaderna mellan USA och Sverige kan botten i olikheterna i de ekonomiska systemen. Ingrid Söderlind har i en studie (2005) visat att flera stora statliga utredningar under andra hälften av 1900-talet i Sverige, diskuterat just kostnaderna för barn och hur dessa ska fördelas, dels mellan föräldrar och staten, dels mellan dem utan barn och dem med barn. Viljan att som barnfri bidra till barnen i samhället kan således till viss del förklaras av en lång tradition i Sverige av att dela på kostnaderna för barn. Ingen av informanterna i denna studie ifrågasatte att barn behövs och de accepterade den "reproduktiva futurism" som Edelman (2004) så starkt reagerat mot. Som vi ska se i nästa avsnitt var emellertid de barnfria tydliga i att bemöta kritik om att barnalstring är ett samhällsansvar.

Bristande samhällsansvar?

Genomgående i våra intervjuer med barnfria framkom hur omgivningen blev provocerad av att de valt bort egna barn vilket resulterade i ifrågasättanden, kritik och fördömanden. En kvinna förklarade: "Jag har känt mig som en alien i många situationer: 'Va! Vill du inte ha barn?'" (intervju 16). Återkommande i intervjuerna var berättelserna om hur de blev anklagade för

att vara egoistiska som inte skaffade barn (intervju 2, 3, 4, 6, 9 och 14). Anklagelserna om egoism grundas här i uppfattningen att de barnfria tar avstånd från allas ansvar för samhällets fortlevnad. Argumentet förekommer också i media. Där konstrueras de frivilligt barnlösa som ett hot mot centrala värden i samhället (Peterson och Fjell 2010). Flera av kommentarerna till artikeln "Mamman som varnar för barn" (SvD 2008-04-17) handlar exempelvis om de frivilligt barnlösas bristande samhällsansvar. Frivillig barnlöshet benämns här som en "oansvarig landsförräddarattityd". Argumenten går ut på att alla delar ett centralt samhällsansvar för att "vårt land" och vår kultur ska leva vidare och inte "dömas till undergång", ett ansvar som uppfylls genom att bli förälder: "Skall Sveriges och Europas befolkning bestå av invandrare istället för människor genom egen produktion?"

De barnfria som vi har intervjuat hade mött samma typ av anklagelser om att de inte tog sitt samhälleliga ansvar men förhöll sig kritiska till resonemangen. En kvinna utbrast: "Men vi är inte pandor! Då hade man kanske haft dåligt samvete men... det är liksom ingen risk att vi dör ut direkt" (intervju 7). De såg andra lösningar på diskussionen om framtida arbetskraftsbehov och en åldrande befolkning än biologiska barn och lyfte fram tendenser till rasism i dessa resonemang. En av de barnfria männen sade:

Jag förstår någonstans det rent... vad ska vi säga... det nationalekonomiska argumentet i det hela men å andra sidan så om det är brist på arbetskraft och ett framtida hållbart pensionssystem med mera så vad fan?

(skratt) Vi har ganska mycket outnyttjad arbetskraft och jag är för någon form av fri invandring. Jag ser inte problemet. Jag ser det väl snarare som i så fall ett strukturellt och i någon mån vardagsrasistiskt problem som vi faktiskt väldigt lätt kan lösa redan idag om vi vill. (intervju man 4)

En annan man var inne på samma tankar: "Det är inte som att det råder människobrist i världen det är bara att de är lite utplacerade. Så att om man ska råda bot på det så kanske man bör placera om människorna lite bättre istället för att ploppa ut nya här liksom" (intervju man 6). De båda männen lyfte fram att det inte råder brist på barn i världen, däremot på svenska barn och de såg de etniska och nationella aspekterna i en sådan diskussion – vilket en av de intervjuade benämnde som "vardagsrasism". En av kvinnorna hade också uppfattat att det fanns en antydning till vardagsrasism i pressen på att skaffa barn:

Vi behöver inte befolka världen. Världen är alldeles på tok för överbefolkad redan. Det finns många barn som behöver föräldrar här i världen. Och vi kan importera hela familjer; färdigväxta familjer med en jäkla massa ungar. Men då kommer ju det där lilla som ingen vill erkänna, då blir det inte blonda, blåögda barn. Under den ytan ligger såna argument. Jag tror att det finns mycket sånt. (intervju 3)

I diskussioner där de barnfria anklagas för att parasitera på samhället uttrycks ofta implicit föreställningar om etnicitet, genus och sexualitet (Kligman 2005, Douglass et al. 2005). Argumenten väcker frågor om

vem som ska föda nationens barn och vilka som ska räknas in i nationen. En sådan diskussion bygger också på antaganden om att vissa föder för få barn, medan andra får för många barn, vilket i sin tur visar på en uppdelning mellan önskvärda medborgare och mindre önskvärda medborgare (jfr Kligman 2005, Tietjens Mayers 2001, Jansson Malm 2011). Dessa aspekter av frivillig barnlöshet förs i huvudsak fram på internet och tidningars kommentatorsfunktioner på nätet, ingen av studiens informanter har fått sådana anklagelser i direkta möten med människor. Informanterna kände dock till diskussionen och måste förhålla sig till den.

Egoist eller engagerad?

Tidigare forskning har visat hur en av flera strategier som barnfria använder sig av för att hantera kritik, är att vända kritiken mot dem som anklagar (Veevers 1975). Våra informanter använde den här strategin när de anklagade föräldrar för att det i själva verket var de som var egoistiska. En kvinna säger: "Att skaffa barn är ju det mest själviska du kan göra. Att skaffa den här avbilden för att föra vidare dina gener och som ska ta hand om dig när du blir gammal. Alla skäl till att skaffa barn är ju själviska" (intervju 3). Argument om en överbefolkad värld upprepades också i det här sammanhanget (intervju 3 och 17). Bland läsarkommentarerna till artikeln "Utan barn – ett nytt sätt att leva" (*Stockholm City* 2008-10-02) dominerar den här typen av argument till stöd för barnfrihet: "Vårt arma jordklot är så överbefolkat av människor att det är på

gränsen till komiskt – och ändå förväntas vi alla reproducera oss. Absurt".

En annan strategi som våra informanter använde för att hantera kritiken var att lyfta fram andra sätt att ta ansvar för samhället utan att koppla det till egna biologiska barn. Några hävdade exempelvis att man kan engagera sig i barn utan att vara förälder. Flera av informanterna berättade om speciella barn som de tar ett stort ansvar för. Några hade till exempel accepterat att bli gudmödrar (intervju 22 och 25). En engelsk studie av barnfrihet (McAllister och Clarke 2000: 224) konstaterar också att flera av de barnfria tagit mycket ansvar för släktingars barn och att de såg denna uppgift som viktig för framtiden. En del av de barnfria kvinnorna lyfte särskilt fram ett engagemang för barn och ungdomar (intervju 19). För andra kunde det samhällseliga engagemanget handla om att inte bara hjälpa barn utan medmänniskor mer generellt: "När man inte har barn så kan man också ge nånting till samhället. Jag har varit frivillig i många olika sammanhang. Jag vill gärna ge nånting till samhället och vara en del av samhället på det sättet. Jag har tiden och lusten att göra nånting för andra" (intervju 9). En kvinna sade: "Att hjälpa mina medmänniskor är det viktigaste i mitt liv och har varit sen ung ålder" (intervju 16). En man berättade: "Jag brukar ställa upp så mycket jag kan för mina vänner och även mina vänners vänner liksom sådär" (intervju man 5).

Den uppmärksamhet som frivillig barnlöshet sedan några år tillbaka ges i massmedia, har lett till att barnfria tvingas motivera sitt beslut och motivera sitt samhällsansvar. En norsk studie visar att kvin-

nor i 60-årsåldern som valde ett barnfritt liv upplevde att de överhuvudtaget inte fick frågor om sin barnlöshet (Fjell 2008). Intresset för barnfrihet medför att barnfria idag upplever ett ifrågasättande på så väl privat som samhällslevelig nivå (Peterson 2010).

Barnfri i ett barnvänligt samhälle

I den här artikeln har vi diskuterat hur barnfria upplever att leva i ett samhälle som strävar efter att vara "barnvänligt" med rättigheter som föräldraledighet, rätt att gå ner i arbetstid, vab-ersättning osv. De frivilligt barnlösa i denna studie har fått komma till tals om arbetsmarknad, finansiering av barn och samhällsansvar. Det framgår att skattefinansiering till barn upplevdes som ett marginellt problem för dessa informanter, medan det fanns en irritation över föräldrars rättigheter och att deras tidsbrist alltid skulle ha företräde på arbetsmarknaden. Skillnaderna mellan viljan hos barnfria att bidra till och engagera sig i barn och den mer kritiska inställningen till föräldrars rättigheter på arbetsmarknaden kan tolkas som en skillnad mellan att bistå just barn eller att stötta föräldrar. Med andra ord kan en "barnvänlig" politik accepteras, men samma stöd finns inte för en "föräldravänlig" politik.

Frivillig barnlöshet presenteras många gånger som hotfullt i massmedia och ibland som ett uttryck för bristande samhällsansvar. De barnfria informanterna ifrågasatte att biologiska barn skulle vara det yttersta beviset på samhällsansvar och lyfte fram

andra saker såsom skattebetalningar, stöd till barn i allmänhet och ett engagemang för människor som samhällsbefrämjande aktiviteter. Tankefiguren att "barnen är framtiden" accepterades av de barnfria men inte i betydelsen egna biologiska barn. Tvärtom fanns en medvetenhet om de implicita rasistiska förtecken som kan förekomma i sådana diskussioner.

Temat frivillig barnlöshet är relativt nytt i svensk massmedia och frågan är hur den ökade exponeringen kommer att påverka de barnfrias positionering. De bilder av frivillig barnlöshet som massmedia förmedlar kan förstås reflektera redan etablerade uppfattningar om frivilligt barnlösa i samhället. Samtidigt fortsätter de också att påverka (och förändra) våra attityder till personer som väljer att inte skaffa barn (jfr Fairclough 1995). I och med att de här bilderna i viss utsträckning sätter ramarna för hur fenomenet ska förstås, tillhandahåller de också de standardmanus som finns tillgängliga för de frivilligt barnlösa själva när de förhåller sig till sin barnlöshet (Giles, Shaw och Morgan 2009). Bilderna av frivillig barnlöshet som förmedlas i massmedia kan därför få direkta konsekvenser för hur de frivilligt barnlösa upplever sig själva som skillnadsgjorda utifrån "den andres blick" (jfr Hall 1997).

Synliggörandet av frivillig barnlöshet i media kan således betraktas vara en tveeggad process. Å ena sidan kan det bidra till en ökad öppenhet och att tabut kring frivillig barnlöshet minskar. En av våra informanter talade om att samhället idag var mer öppet för att acceptera frivillig barnlöshet och baserade tolkningen just på uppmärksamheten i media: "Jag ser en öppning nu.

Och ett intresse i media. Man börjar intressera sig för den här gruppen kvinnor som inte vill ha barn. Det börjar bli en nyfikenhet” (intervju 9).

Å andra sidan så försvaras föräldraskapet och de barnfria anklagas när frivillig barnlöshet synliggörs i media (Peterson och Fjell 2010). I den debatten besvarar de barnfria kritiken med att ifrågasätta rättigheter kopplade till föräldraskap i synnerhet på arbetsmarknaden, men också med att

många går in i ett föräldraskap av konvention, utan att reflektera över att de har ett val – att inte skaffa barn. De barnfrias kritiska position riktar sig således främst mot föräldrar och inte mot barn. Ett ökat synliggörande av barnfrihet kan alltså intensifiera debatten så att fler tydliga politiska ståndpunkter får än mer utrymme också i det svenska samhället. Det privata beslutet att skaffa barn eller inte kan därmed bli än mer politiskt laddat.

Referenser

- Andersson, Gunnar (2002) Fertility developments in Norway and Sweden since the early 1960s. *Demographic research*, vol. 6, s. 67-86.
- Bartlett, Jane (1994) *Will You be Mother? Women Who Choose to Say No*. London: Virago Press.
- Bennett, Fran (2006) Paying for children: current issues and implications of policy debates. I Jane Lewis (red.) *Children, changing families and welfare states*. Cheltenham: Edward Elgar Bennett.
- Bergnéhr, Disa (2009) Föräldraskapets värde. I Ann-Marie Markström, Maria Simonsson, Ingrid Söderlind och Eva Änggård (red.) *Barn, barndom och föräldraskap*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Callan, Victor J. (1986) The Impact of the First Birth: Married and Single Women Preferring Childlessness, One Child, or Two Children. *Journal of Marriage and the Family*, vol. 48, nr. 2, s. 261-269.
- Douglass, Carrie B. et al. (2005) Introduction. I Carrie B. Douglass (red.) *Barren States. The Population "Implosion" in Europe*. Oxford och New York: Berg.
- Ds 2001:57 *Barnafödandet i fokus. Från familjepolitik till ett barnvänligt samhälle*. Stockholm: Fritzes.
- Dykstra, Pearl A. och Hagestad, Gunhild (2007) Roads Less Taken. Developing a Nuanced View of Older Adults Without Children. *Journal of Family Issues*, vol. 28, nr. 10, s. 1275-1310.
- Edelman, Lee (2004) *No Future. Queer theory and the death drive*. Durham och London: Duke University Press.
- Fairclough, Norman (1995) *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fjell, Tove Ingebjørg (2008) *Å si nei til meningen med livet? En kulturvitenskapelig analyse av barnfrihet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Fjell, Tove Ingebjørg (2009) Different voices on childfreedom (voluntary childlessness) in the media and on the internet. *Ethnologia Scandinavica*, vol. 39, s. 5-17.
- Giles, David, Shaw, Rachel S. och Morgno, William (2009) Representations of voluntary childlessness in the UK press, 1990-2008. *Journal of Health Psychology*, vol. 14, nr 8, s. 1218-1228.
- Gillespie, Rosemary (2000) When No Means No.

- Disbelief, Disregard and Deviance as Discourses of Voluntary Childlessness. *Women's Studies International Forum*, vol. 23, nr 2, s. 223-234.
- Hall, Stuart (1997) The Spectacle of the 'Other'. I Hall, Stuart (red.) *Representation. Cultural representations and signifying practices. Culture, media and identities*. London: Sate Publications.
- Hendrick, Harry (2003) *Child welfare. Historical dimensions, contemporary debate*, Bristol: The Policy Press.
- Houseknecht, Sharon K. (1987) Voluntary Childlessness. I Marvin B Sussman och Suzanne K Steinmetz (red.) *Handbook of Family and Marriage*. New York and London: Plenum Press.
- Jonsson Malm, Carolina (2011) *Att plantera ett barn. Internationella adoptörer och assisterad befruktning i svensk reproduktionspolitik*. Lund: Universitetet.
- Kemkes-Grottenthaler, Ariane (2003) Postponing or rejecting parenthood? Results of a survey among female academic professionals. *Journal of Biosocial Science*, vol. 35, nr 2, s. 213-226.
- Kligman, Gail (2005) A reflection on barren states: The demographic paradoxes of consumer capitalism. I Carrie B. Douglass (red.) *Barren States. The Population "Implosion" in Europe*. Oxford och New York: Berg.
- Koropecj-Cox, Tanya och Pendell, Gretchen (2007) The Gender Gap in Attitudes About Childlessness in the United States. *Journal of Marriage and Family*, vol. 69, nr 4, s. 899-915.
- Letherby, Gayle (1994) Mother or Not, Mother or What? Problems of Definition and Identity. *Women's Studies International Forum*, vol. 17, nr 5, s. 525-532.
- Lister, Ruth (2006) An agenda for children: investing in the future or promoting well-being in the present?. I Jane Lewis (red.) *Children, changing families, and welfare states*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Marshall, Helen (1993) *Not having children*. Oxford: University Press.
- McAllister, Fiona och Clark, Lynda (1998) *Choosing childlessness*. London: Family Policy Studies Centre.
- McAllister, Fiona och Clarke, Lynda (2000) Voluntary childlessness: trends and implications. I Gillian Bentley och Nicholas Mascie-Taylor (red.) *Infertility in the modern world. Present and future prospects*. Cambridge: University Press.
- Morell, Carolyn M. (1994) *Unwomanly Conduct. The Challenges of Intentional Childlessness*. New York och London: Routledge.
- Movius, Margaret (1976) Voluntary Childlessness – The Ultimate Liberation. *The Family Coordinator*, vol. 25, nr 1, s. 57-63.
- Mulder, Clara H. (2003) The Effects of Singlehood and Cohabitation on the Transition to Parenthood in the Netherlands. *Journal of Family Issues*, vol. 24, nr 3, s. 291-313.
- Park, Kristin (2005). Choosing childlessness: Weber's typology of action and motives of the voluntary childless. *Sociological inquiry*, vol. 75, nr 3, s. 372-402.
- Persson, Lotta (2010) Barnlöshet i siffror. I Kristina Engwall och Helen Peterson (red.) *Frivillig barnlöshet. Barnfrihet i en nordisk kontext*. Stockholm: Dialogos.
- Peterson, Helen (2010) Pronatalistisk press eller ökande acceptans? I Kristina Engwall och Helen Peterson (red.) *Frivillig barnlöshet. Barnfrihet i en nordisk kontext*. Stockholm: Dialogos.
- Peterson, Helen och Engwall, Kristina (2010) Naturligt barnfri. Kroppens betydelse i frivilligt barnlösas positionering. *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 2, s. 7-28.
- Peterson, Helen och Fjell, Tove (2010) Bilden av frivillig barnlöshet i media. I Kristina Engwall och Helen Peterson (red.) *Frivillig barnlöshet. Barnfrihet i en nordisk kontext*. Stockholm: Dialogos.
- Ramsay, Karen och Letherby, Gayle (2006) The Experience of Academic Non-Mothers in the Gendered University. *Gender, Work and Organization*, vol. 13, nr 1, s. 25-44.
- Roman, Christine och Peterson, Helen (2011) *Familjer i tiden. Förhandling, kön och gränslöst arbete*. Umeå: Boréa.
- SCB (1998) *Barnafödande och sysselsättning*. Demografiska rapporter 1998:1.

- SCB (2001) *Arbetsmarknadsstatus och fruktsamhet*. Demografiska rapporter 2001:2.
- Scheiwe, Kirsten (2003) Caring and paying for children and gender inequalities: Institutional configurations in comparative perspective. *Journal of family history*, vol. 28, nr 1, s. 182-198.
- Sobotka, Tomas (2004) *Postponement of childbearing and low fertility in Europe*. Amsterdam: Dutch University Press.
- Söderlind, Ingrid (2005) Barnen i SOU. I Ingrid Söderlind och Kristina Engwall, *Var kommer barnen in? Barn i politik, vetenskap och dagspress*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.
- Söderlind, Ingrid och Engwall, Kristina (2008) 'Barnen är framtiden'. Barn i framtidsdiskussion och framtidsstudier. I Susanne Alm och Joakim Palme (red.) *Fjorton perspektiv på framtiden*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.
- Tanturri, Maria Letizia och Mencarini, Letizia (2008) Childless or Childfree? Paths to Voluntary Childlessness in Italy. *Population and Development Review*, vol. 34, nr 1, s. 51-77.
- Taylor, Erin N. (2003) Throwing the baby out with the bathwater: childfree advocates and the rhetoric of choice. *Women and Politics*, vol. 24, nr 4, s. 49-75.
- Tietjens Meyer, Dinan (2001) The rush to motherhood- pronatalist discourse and women's autonomy. *Signs. Journal of women in culture and society*, vol. 26, nr 3, s. 735-773.
- Veevers, Jean E. (1975) The Moral Careers of Voluntarily Childless Wives: Notes on the Defense of a Variant World View. *The Family Coordinator*, vol. 24, nr 4, s. 473-487.
- Veevers, Jean E. (1979) Voluntary Childlessness: A Review of Issues and Evidence. *Marriage and Family Review*, vol. 2, nr 2, s. 1-26.
- Wood, Glenice J. och Newton, Janice (2006) Childlessness and Women Managers. 'Choice', Context and Discourses. *Gender, Work and Organization*, vol. 13, nr 4, s. 338-358.

Summary

Childfree in a “child-friendly” society

“Children are the future!” In Sweden there is a political ambition to make it possible for men and women to reconcile work with parenthood. As in many other countries, there is also a pronatalistic discourse where children are seen as an important contribution to the future nation. How do childfree women and men experience living in a “child-friendly” society? If children are perceived as a contribution to society, what do childfree people offer society? Do the childfree experience a dichotomy between childfree people and parents?

The article draws on interviews with 30 childfree women and six childfree men. It discusses three issues: the labour market, the Swedish redistributive tax system and how childfree argue about their contribution to society.

Childfree women and men accept that parents have problems reconciling work with parenthood, but sometimes get irritated that their time is less valued than parents’. They argue in favour of a “child-

friendly” society, but are more hesitant about a “parent friendly” labour market. Likewise, the interviewed Swedish childfree men and women accept the tax system whereby they support children and their families.

The interviewees reject the idea that having biological children is the only way to be useful to society and give other examples such as voluntary work, helping out other children and paying taxes. Some of them have also noticed how the pronatalistic discourse, often on the Internet, is underpinned by racist arguments.

Compared to the USA, there are very few Swedish childfree communities on the Internet. The harsher arguments of the pros and cons of parenthood are instead written as comments on Internet articles. A more open discussion between parents and childfree women and men might open up for more political standpoints concerning childfreeness.